Geçmişten Günümüze

Balıkesir'in Kültürel Mirası

5

Editörler

Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT
Doç. Dr. Mehmet ÖZKAN
Doç. Dr. Ahmet Ali ÇANAKCI
Dr. Öğr. Üyesi Asem ABDELGHANY
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa POLAT
Dr. Öğr. Üyesi Lütfü CENGİZ

YAYINLARI

Kitap Adı

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BALIKESİR'İN KÜLTÜREL MİRASI - 5

(e- Kitap)

Editörler

Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT

Doç. Dr. Mehmet ÖZKAN

Doç. Dr. Ahmet Ali ÇANAKCI

Dr. Öğr. Üyesi Asem Hamdy Ahmed ABDELGHANY

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa POLAT

Dr. Öğr. Üyesi Lütfü CENGİZ

Dizgi, MizanpajveKapak Tasarımı

Asem Hamdy Ahmed ABDELGHANY

E- ISBN

978-625-6401-11-2

Yayınevi

Palet Yayınları

Basım Tarihi

Aralık 2022

İletişim Adresi

Palet Yayınları

Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42 Meram / Konya

Tel. 0332 353 62 27

T.C. Kültür Bakanlığı Yayıncı Sertifikası: 44040

Web:www.paletyayinlari.com.tr

Web

http://ilahiyatarastirmalari.balikesir.edu.tr

Bu eserde, 'Kitap Bölümü' olarak yer alan metinlerin tüm sorumluluğu, yazarlarına aittir. Yazılı izin olmaksızın hangi dil ve ortamda olursa olsun materyalin tamamının veya bir bölümünün çoğaltılması ve elektronik ortamlarda yayımlanması yasaktır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

BÜYÜK ŞAHSİYETLER VE ESERLERİ

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İki Âlim Profili: Hasan Basri Çantay ve Mehmet Ruhi Turan (Sarı Hoca)

Doç. Dr. Mehmet ÖZKAN 6

Bosna'dan Balıkesir'e Bir Âlim Portresi: Sarı Hoca

Dr. Öğr. Gör. Merzuk GRABUS 43

Kültürel Miras Bağlamında Balıkesirli Dört İsim: Şeyh Lütfullah, Zağnos Paşa, Hasan Basri Çantay ve Ömer Seyfettin

Eda Naz ER 54

Bursalı Mehmet Tâhir Efendi'nin Tespitlerine Göre Balıkesirli Osmanlı Dönemi Müellifleri ve Eserleri

Prof. Dr. Cemal Tosun 59

Balıkesirli Aksiyoner Bir Din Alimi Olan Hasan Basri Çantay'ın Enlemsel Dindarlık Boyutlarının Psikolojik Analizi

Prof. Dr. Özer ÇETİN 75

Hasan Basri Çantay'in Meâli İle İlgili Yapılan Çalışmaların Yönelimleri

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Merve ÇALIŞKAN BAŞER 93

İKİNCİ BÖLÜM

İDARİ VE HUKUKİ YAPI

Yerel Yönetimlerin Kültürlerarası İletişim Yaklaşımları Balıkesir İli Örneklemi

Doç. Dr. Sibel AKOVA & İrfan DEMİRÖZ 111

Balıkesirli Gayrimüslim Polisler

Doç. Dr. Yücel YİĞİT 127

Karasi Sancağındaki Temrezler Ve Haydarlar Nahiyeleri Hakkında Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Sezai SEVİM 147

XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Edremit'te Suç ve Ceza

Öğr. Gör. Dr. Ahmet ERDOĞAN 171

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASIN-YAYIN

Mütareke Dönemi'nde Balıkesir'den Yükselen Cesur Bir Nidâ: Çantayzade Hasan Basri Bey'in Ses Gazetesi

Prof. Dr. Zeki ÇEVİK 189

Karesi Gazetesinde Türk Dili Üzerine Mülahazalar

Dr. Ekrem SAKAR 203

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE TURİZM

Roma Dönemi'nde Balıkesir (Hadrianoutherai) ve Çevresinde Ulaşım

Doç. Dr. Kamil DOĞANCI 219

Balıkesir ve Çevresinde Kuraklık Analizi Ve Eğilim Durumunun Belirlenmesi

Öğr. Gör. Dr. Yakup KIZILELMA & Prof. Dr. Murat KARABULUT 232

Doğal ve Kültürel Miras Elemanı Olan Zeytin ve Zeytinyağı Üretim Mekanlarının Alternatif Turizm Rotasına Dönüştürülmesi: Balıkesir Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Sinem TAPKI 245

Bir Kamu Politikası Olarak Kültürel Miras Unsurlarının Canlandırılmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Hadrian Tapınağı Örneği

Arş. Gör. Dr. Halil PEÇE & Müslüm YILDIZ 264

Balıkesir Rekreasyon Alanlarına Yönelik Elektronik Yorumların İncelenmesi: Çamlık Tepesi ve Kazdağı Cam Seyir Terası Örnekleri

Dr. Öğr. Üyesi S. Banu YILDIZ 279

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARİHİ VE DİNİ YAPILAR

Gönen / Sarıköy'de Bir Osmanlı Hamamı

Doç. Dr. Mesut DÜNDAR 292

Kültür Varlığı Yapıların Afet Risklerini Arttıran Unsurların İrdelenmesinde Balıkesir Zağnos Paşa Camii ve Çevresi Örneği

Dr Öğr. Üyesi Fevziye Deniz GÜNDOĞDU & Doç. Dr. Nihal Arda AKYILDIZ 303

Balıkesir Şeyh Lütfullah Camii Haziresi Kitabeleri Hakkında Değerlendirme

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ 327

Balıkesir'deki Mimari Eserlerde Ay Yıldız Motifi

Dr. Halil İbrahim Eryılmaz 344

Tarihsel Hafıza Mekânı Olarak "Karesi Gureba Hastanesi"

Zülfer ERDEM & Serhat AKDEMİR & BOğuz Altay SATILMIŞ & Hamza BÜLBÜL 375

Kapıdağ Yarımadası ve Çevresinde Bizans Kaleleri

Doç. Dr. Oğuz KOÇYİĞİT 395

Karesi Beyi Demirhan Bey Döneminde Balıkesir (1328-1345)

Doç. Dr. İzzetullah ZEKİ 417

Karesi Beyliğinden Mübadeleye Balıkesir'in Merkezinde Hıristiyanlar ve Kiliseleri

Dr. Nevfel AKYAR & Numan KÜÇÜK 423

Gönen / Sarıköy'de Bir Osmanlı Hamamı

Doç. Dr. Mesut DÜNDAR*

Giriş

Tarihi geçmişi ilk çağlara kadar uzanan Gönen (Öden, 1999:14), uzun süre Roma ve Bizans hakimiyetinde kaldıktan sonra bir süre Selçuklu akınlarına uğramış, beylikler döneminde Karesi yönetimine geçmiş, Orhan Gazi zamanında da Osmanlı topraklarına katılmıştır (Uzunçarşılı, 1988:101-103; Öden, 1999:56). Eski adı "Artemea" olan Gönen (Ramsay, 1890:154), Roma ve Bizans dönemindeki kaplıcalarıyla ünlenmiştir. Eski ismini Gönen Çayı kenarındaki kaplıcalar için yaptırılan Artemis tapınağından aldığına inanılan Gönen'de, Roma döneminde "Thermae" denilen kaplıca hamamları inşa edildiği ve bunların Bizans döneminde de kullanıldığı bilinmektedir (Özgökçeler, 1979:44). Ancak, Gönen'in bu ününü borçlu olduğu bu kaplıca hamamlarından günümüze pek bir şey kalmamıştır (Hasluck, 1910:103). Günümüz itibariyle Gönen'deki bilinen tek hamam yapısı Sarıköy'de yer almaktadır.

Genellikle, antik Zeleia kenti ile birlikte anılan Sarıköy'ün (Hasluck, 1910:101-103; Leaf, 1923:57; Hansen ve Nielsen 2004:995) adı ilk defa 15. yüzyılın sonlarına ait bir Osmanlı belgesinde geçmekte olup bu dönemde dokuz haneden oluştuğu görülmektedir. Yine belgelerden, köyün 16. yüzyıl sonlarına kadar birkaç haneden oluşan küçük bir yerleşim olarak kaldığı, yüzyılın sonlarında ise yeni bir mahallenin oluştuğu ve hane sayısı bilinmemekle birlikte 86 kişilik erkek nüfusa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Köyün 17. ve 18 yüzyıllardaki durumu hakkında ise pek fazla bilgi yoktur. 19. yüzyıl başlarında köyün dört mahalle ve 220 haneye ulaştığı görülmektedir (bkz., Akkuş, 2010:166-169). Sonraki dönemlerde aldığı göçlerle giderek gelişen köy 19. yüzyıl sonlarında bir beldeye dönüşmüştür. Kuruluşunun 15.

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

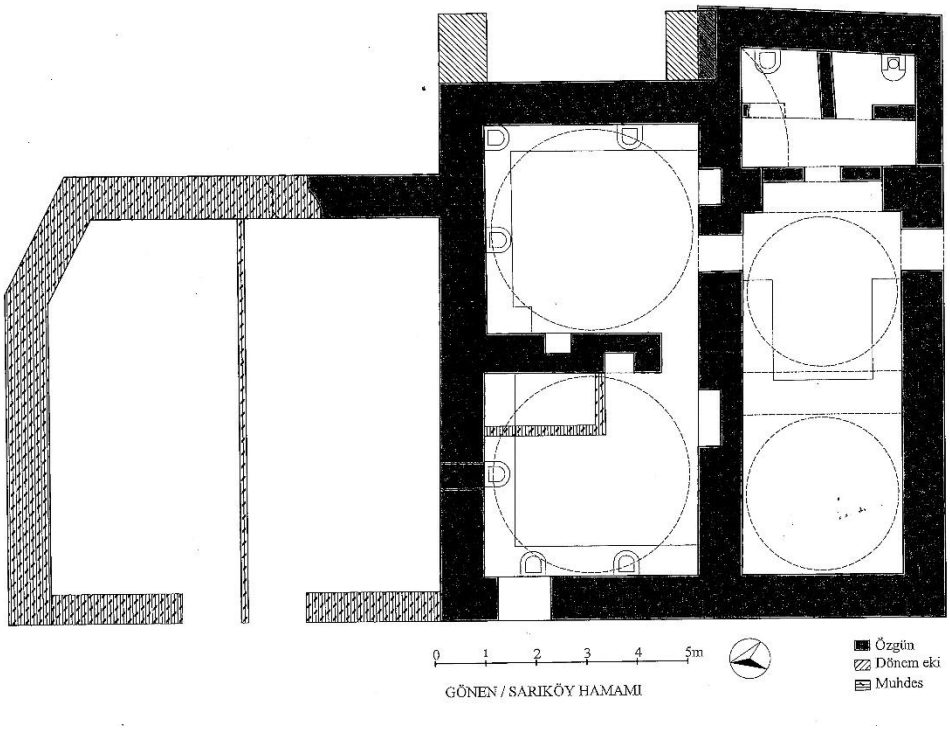
yüzyıla kadar uzandığı anlaşılan Sarıköy'de, geçmişinin izlerini taşıyan cami, çeşme ve konutlarla birlikte bir de hamam bulunmaktadır (Dündar, Acıoğlu ve Koçyiğit, 2022:261). Pek bilinmeyen hamam daha öncesinde sadece bir tez çalışmasında konu edilmiştir (Vardi, 2010). Hamam, Balıkesir iline yönelik bir araştırma projesi kapsamında 2019 ve 2021 yıllarında iki kez ziyaret edilerek incelenmiş, gerekli ölçüm ve çizimler yapılarak fotoğrafları çekilmiştir. Temelini yerinde yapılan incelemelerin teşkil ettiği bu çalışmada[**], söz konusu hamamın mimari ve süsleme özellikleri bakımından Türk hamamları içerisindeki yeri ile Gönen ve Sarıköy'ün kültürel tarihindeki önemi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Hamam

Hamam, Sarıköy'ün kuzeydoğu tarafında, Üvecik Tepe yanında (5605 parsel) yer almaktadır. Metruk durumdaki hamamın inşa tarihi bilinmemektedir. Ancak, Osmanlı arşivindeki, Gönen'in zenginlerinden Seyyideoğlu Osman'ın öldürülmesi sonucu sahibi olduğu Sarıköy'deki hamam ve akarsuyun Hasan Ağa'ya satılarak bedelinin hazineye teslimine ilişkin Hicri 1196 tarihli bir belgeden (AE.SABH.I, 00334.23160) 1782 yılından önce inşa edildiği anlaşılmaktadır. Sarıköy'ün de 16 yüzyıl sonlarına kadar birkaç haneden oluşan küçük bir yerleşim kaldığı dikkate alınırsa, söz konusu hamam 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl ilk yarısındaki bir zaman diliminde inşa edilmiş olmalıdır. Hamam sonraki dönemlerde geçirdiği bazı onarımlarla birlikte günümüze kadar ulaşabilmiştir. Doğu cephedeki payandaların duyulan ihtiyaç üzerine sonradan yapıya eklendiği anlaşılmaktadır. Saçak ile örtü siteminde görülen bazı farklı tuğlalar ve çimento sıvalar da 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarındaki müdahaleleri göstermektedir. 1930'lu yıllara ait bir fotoğraf (Resim 1) da hamamın 20. yüzyıl başlarına kadar kullanıldığı ortaya koymaktadır. Söz konusu fotoğrafta örtü sistemi ve duvarların sıvalı ve badanalı olduğu görülmektedir. Sıcak mekânında bulunan muhdes havuz ile buraya dışarıdan açılan kapı hamamın son yıllardaki farklı amaçlarla kullanımına yöneliktir. Yapı günümüzde ise kendi kaderine terk edilmiş vaziyette olup ağaçlar ve çalılarla kaplıdır.

Kuzey-güney yönünde dikdörtgen planda uzanan hamam (Şekil 1) mevcut haliyle bir ılıklık ile bunun gerisindeki iki mekânlı sıcaklıktan ibarettir. Ilıklığın doğu ucunda bir de tuvalet-traşlık mekânı bulunmaktadır. Günümüzde mevcut olmamakla birlikte, sıcaklığın gerisindeki su deposu ve külhanın izleri görülebilmektedir. Soyunmalığa dair ise bir iz yoktur.

** Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (BAP Proje No:SBA-2019-2921) tarafından desteklenen "Gönen'de Ortaçağ ve Türk Kültür Varlılarının Tespiti" adlı projeden üretilmiştir.

Şekil 1: Sarıköy Hamamı planı.

Hamamım inşasında kaba yonu ve moloz taş ile tuğla kullanılmıştır (Resim 2). Moloz taş örgülü duvarlarda tuğla yer yer düzensiz olarak kullanılmıştır. Köşelerde, yapıyı daha güçlü kılmak için kaba yonu taşlar tercih edilmiştir. Kemer ve örtü sistemlerinde ise sadece tuğlaya yer verilmiştir. Yapı genelinde kullanılan tuğlaların farklılıklar arz ettiği görülür. Özgün olduğu anlaşılan kemerlerdeki tuğlalar ~25x12x3,5 cm. ebatlarındadır. Tuvalet ve traşlık mekânın örtü sistemi ile saçaklarda ise 22x12x5 cm.'lik tuğlalara yer verilmiştir. Geç dönem özelliği gösteren benzer tuğlaların, cephe duvarlarının bazı yerlerinde de tamir amaçlı kullanıldığı gözlenir.

Resim 1: Kuzeybatıdan genel görünüş, 1930'lu yıllar (Belediye Arşivi).

Resim 2: Güneybatıdan genel görünüş (H. Vardi, 2010).

Genel hatlarıyla dıştan dikdörtgen prizmal bir kütle teşkil eden hamamda ılıklık ve sıcaklık mekânları kubbelerle örtülmüştür (Resim 1-3). Ilıklığa bitişerek

doğu cephede biraz çıkma yapan tuvalet-traşlık mekânı ise yarım tonozla örtülüdür. Tonozun yapıyla olan ilişksi ve kullanılan tuğlalar bunun 19. yüzyıl sonları veya 20. yüzyıl başlarında elden geçirildiğini göstermektedir. Bu tonoz ve kubbelerin üzeri günümüzde çimento sıva ile kaplıdır. Yapı ile benzer malzeme ve teknik özellikler göstermekle birlikte doğu cephedeki payandalar (Resim 4) beden duvarı ile dilatasyon yapmaktadır. Bunlardan güneydeki payanda kısmen tuvalet-traşlık mekânın kuzey duvarı üstüne de binmektedir. Bu payandalar hamam inşa edildikten bir süre sonra ortaya çıkan ihtiyaç üzerine yapıya eklenmiş olmalıdır. Kuzeyde, yapıya bitişen kırma çatılı ahır yer alır. Yapıya sonradan ilave edilen ahırın doğu duvarının bir kısmı yapı ile aynı niteliktedir. Cepheden biraz geri çekilen ve yaslandığı duvarla bir bütünlük arz eden duvarın bu kısmı, yok edilen su deposu ve külhana ait olmalıdır. Düz ve masif bir görünüm arz eden batı cephenin (Resim 5) kuzey kenarına sonradan bir pencere açılmıştır (Resim 6). Hemen köşede ise tuğla kemerli bir niş dikkati çeker. İçinde bir künk bağlantısı bulunan nişin duvardaki bir çeşmeye ait olduğu sanılmaktadır. 1930'lu yıllara ait fotoğrafta buranın önünde bir havuzun bulunduğu görülür.

Resim 3:Güneydoğudan görünüş (Vardi, 2010).

Resim 4: Doğu cepheden görünüş (2019).

Resim 5: Batı cepheden görünüş (2017).

Resim 6: Kuzeybatıdan görünüş (Vardi, 2010).

Hamama giriş güney cephedeki kapıdan sağlanmaktadır. Yarım daire kemerli kapı ılıklık mekânına açılır. Yaklaşık 780x315 cm. boyutlarındaki ılıklık doğu-batı

yönünde dikdörtgen planda uzanır (Resim 7). Dikdörtgen hacim, üste araya atılan bir sivri kemerle iki bölüme ayrılmış ve bu kare görünüşlü bölümler pandantif geçişli birer kubbeyle örtülmüştür. Kubbeler üzerindeki mekânı aydınlatan ışıklıklar bulunur. Duvarlar ve örtü sistemi sıvalıdır. Zemin mermer kaplı olup, batı kısmında bir basamak yüksekliğinde sekiye yer verilmiştir. Zeminde yer yer cehennemlik katına çökmeler oluştuğu görülür. Mekânın doğu duvarı ortası ile kuzey duvarının doğu kenarına birer kapı yerleştirilmiş (Resim 8); doğudaki basık kemerli kapıdan bitişiğindeki tuvalet-traşlık mekânına, kuzeydeki sivri kemerli kapıdan sıcaklığa geçiş sağlanmıştır.

Resim 7: Ilıklık mekânı (2019).

Resim 8: Ilıklık mekânı doğu kısmı (2019).

Ilıklığın doğu bitişiğindeki tuvalet-traşlık mekânı ince bir duvarla ayrılmıştır. Kuzey-güney yönünde dörtgen (doğu duvarı kuzeye doğru hafifçe açılarak gittiği için tam bir dikdörtgen oluşturmaz) planda uzanan mekân kabaca 343x220 cm. ebatlarında olup yarım beşik tonozla örtülüdür (Resim 9). Tonoz üzerinde mekânı aydınlatan ışıklıklara yer verilmiştir. Dörtgen planlı hacimde batı taraf giriş kısmına ayrılmış, bir basamak yükseltilen doğu taraf iki göz hücreye bölünmüştür. Bunlardan kuzeydeki traşlık, güneydeki de tuvalet olarak değerlendirilmiştir (Resim 10). Bölme duvarlarında görülen betonarme kolon ve kirişler mekânın yakın zamanda elden geçirildiğini ortaya kpymaktadır.

Resim 9: Tuvelet-traşlık mekânı (2019)

Resim 10: Hela (2019).

Ilıklığın kuzey duvarındaki kapıdan ilk sıcaklık mekânına geçilir (Resim 11). 425x415 cm. boyutlarındaki kare planlı hacim pandantif geçişli kubbe ile örtülüdür. Kubbede yer alan çok sayıdaki ışık gözü mekânı aydınlatır. Örtü sistemi ve duvarlar sıvalıdır. Batı duvarının güney ucunda, diğer sıcaklık mekânına geçilen sivri kemerli kapı yer alır (Resim 12). Güney ve batı duvarlarında da sivri kemerli birer nişe yer verilmiştir. Doğu ve kuzey duvarları önünde sekiler ile bunların üzerinde kurnalar bulunur (Resim 13). Günümüzde üzeri çimento ile kaplı olan zeminin büyük bir kısmı çökmüş vaziyetedir. Çöken yerlerden zemin döşemesinde mermer ve tuğla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Cehennemlik ayaklarında da tuğla ve taş kullanıldığı görülmektedir.

Resim 11: İlk sıcaklık mekânı (2017).

Resim 12: İlk sıcaklık mekânı (2019).

Resim 13: Kurna detayı (2017).

Resim 14: Bizans korkuluk payesi (2017).

İlki ile yaklaşık aynı boyutlardaki ikinci sıcaklık mekânı (Resim 15) da ilki gibi pandantif geçişli bir kubbe ile örtülüdür (Resim 16). Yine, kubbeye yerleştirilen çok sayıdaki ışıklık mekânı aydınlatır. Duvarlar ve örtü sistemi sıvalıdır. Doğu ve güney duvarlarında birer nişe yer verilmiştir. Sivri kemerli nişlerden güneydeki diğerlerinden daha geniş tutulmuştur. Kuzey duvarında, gerisindeki su deposuna açılan küçük bir kontrol penceresi bulunur. Sivri kemerli pencere sonradan tuğla örülerek kapatılmıştır. Kuzey ve batı duvarları önünde sekiler ile bunların üzerinde kurnalar yer almaktadır. Küçük çökmelerin meydana geldiği zeminin kaplamasında mermer kullanıldığı anlaşılmakta olup, kapı geçişinde devşirme olarak bir Bizans korkuluk payesine de yer verilmiştir (Resim 14). Mekânın kuzeydoğu köşesinde

bulunan muhdes havuz ile batı duvarına açılan muhdes pencere sonraki bir kullanıma yöneliktir.

Resim 15: İkinci sıcaklık mekânı (2017).

Resim 16: İkinci sıcaklık mekânı kubbesi.

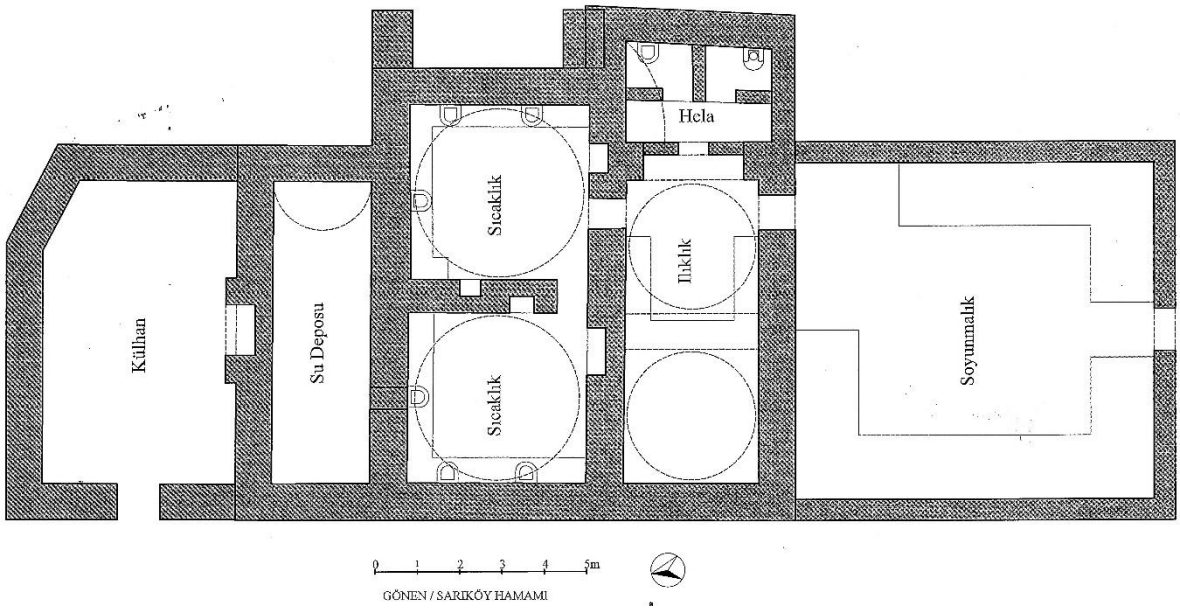
Hamamım su deposu ve külhanı günümüzde mevcut olmamakla birlikte, kalan izlerden sıcaklığın gerisinde bitişerek doğu-batı yönünde uzandıkları anlaşılmaktadır (Resim 17 ve 18). Günümüzde bunların yerini ahır almıştır. Söz konusu ahırın doğu duvarının güney kısmı, yaslandığı hamam duvarı aynı nitelikte olup eski su deposundan kalma olmalıdır. Su deposunun batı duvarının izleri de hamam cephesinde izlenebilmektedir. Deponun kuzey duvarına dair ise bir iz yoktur. Anacak, 1930 yıllardaki fotoğrafta, su deposuna yaslanan sundurma çatılı külhan görülebilmektedir. Günümüzdeki ahırı kuşatan tuğla ve kerpiç duvarların alt kısmındaki moloz taş örgü de bu külhana ait olmalıdır. Bahsi geçen fotoğrafta da kiremit kaplı sundurma çatının, moloz taş duvarlara oturduğu görülmektedir.

Resim 17: Su deposunun yerinde bulunan ahır ve hamamın kuzey duvarı (2019).

Resim 18: Kapatılan su deposu penceresi ve duvar izi (2019).

Şekil 2: Sarıköy Hamamı restitüsyon planı denemesi.

Sonuç

Yapım tarihi bilinmeyen hamamın satışına dair bir belgeden 1782 öncesine ait olduğu ve bazı onarımlarla birlikte 20. yüzyıl başlarına kadar kullanıldığı anlaşılmaktadır. Fonksiyonu gereği dışa kapalı masif kütle teşkil eden hamam, kullanılan malzeme ve teknik bakımdan ayırt edici herhangi bir özellik göstermez. Dönemin çoğu taşra yapısında olduğu gibi kaba yonu ve moloz taşla inşa edilen hamamın kemer ve örtü sistemlerinde tuğlaya yer verilmiştir.

Metruk durumdaki hamamın mevcut hali ve izlerinden, aynı eksende peş peşe sıralanan ılıklık, sıcaklık, su deposu ve külhandan oluştuğu anlaşılmaktadır (Şekil 2). Yıkılan su deposu ve külhanın yerinde sonradan eklenen ahır bulunmaktadır. Soyunmalığa dair ise bir iz yoktur.

Hamamın günümüzde bir soyunmalığının bulunmaması bunun hiç olmadığı anlamına gelmez. Nitekim, hamamlarda genellikle soyunmalığın diğer kısımlardan daha sonra ve daha özensiz malzeme-teknikle inşa edildiği, bu nedenle diğer mekânlardan daha önce yıkılıp yok olduğu bilinmektedir (Önge, 1995:21; Çakmak, 2002:9). Varlığı hem arşiv fotoğraflarından hem de kazı sonucu ulaşılan verilerden anlaşılan Edirne Sarayı Kum Kasrı Hamamı soyunmalığı da bunlardan biridir (Özer ve Dündar, 2019:573-574). Sarıköy hamamında da benzer bir durum söz konusu olmalıdır. Ön cephe duvarında buna dair bir iz olmayışı, diğer kısımlardan ayrı olarak, daha özensiz farklı bir malzemeyle sonradan inşa edilmiş olması şeklinde açıklanabilir. Genellikle kare veya dikdörtgen planlı olan bu mekânların duvarları, kullanılan malzeme ve teknik bakımdan daha zayıf oldukları için de ahşap çatı ile örtülmüşlerdir (Önge, 1995:21; Eyice, 1997:419). Ahşap örtülü soyunmalığa sahip bu hamamların bazılarındaki tonoz veya kubbeli büyük ılıklık mekânlarının da -soğuk kış günlerinde- soyunmalık olarak kullanıldığı sanılmaktadır (Önge, 1995:24).

Önünde ahşap bir soyunmalık mekânı bulunduğunu var saydığımız (Şekil 2) Sarıköy hamamının nispeten büyük sayılan kubbeli ılıklık mekânının da benzer bir kullanımı -en azından soyunmalık yıkıldıktan sonra- söz konusu olabilir.

Türk hamamları genellikle, önce inşa ve kullanım amacına göre, sonra da sıcaklık mekânlarının biçimine göre gruplandırılmaktadır (Eyice, 1960:108-114; Eyice, 1997:412, 417-419). Sarıköy hamamı, kullanımı ve yapılış amacı bakımından "çarşı" ya da "halk" tipi denilen türün bir örneğini teşkil etmektedir. Sıcaklık mekânı bakımından ise, küçük yerleşimlerdeki çarşı hamamlarının genelinde olduğu gibi (Eyice, 1997:419) belirtilen tiplere tam uymaz. Kubbeli enine dikdörtgen ılıklık gerisinde bir kapı ile bir birine bağlanan aynı boyutlardaki iki sıcaklık mekânına sahip olan hamam belki S. Eyice'nin *"Ortası kubbeli enine sıcaklıklı ve çifte halvetli tip"* ile *"Ilıklık, sıcaklık ve halvetin eş odalar halinde olduğu tip"* şeklinde tanımladığı tiplerin bir çeşitlemesi olarak görülebilir. Ancak burada halvet yoktur ve onun yerini eş odalar halindeki sıcaklık mekânları almıştır. Anadolu'da sıkça karşılaşılan bu tür halvetsiz hamamlar (Eyice, 1997:419-420), A. O. Uysal tarafında *"Ana tip"* (tek sıcaklıklı olanlar), *"İki sıcaklıklı halvetsiz tip"* ve *"Halvetsiz çok üniteli sıcaklıklı tip"* olarak üç guruba ayrılmıştır (Uysal, 2019:391-416). Bu durumda, bir çarşı hamamını niteliğindeki Sarıköy hamamı da *"Halvetsiz iki sıcaklıklı hamamlar"* gurubuna dahil edilebilir. Halvetsiz olup iki sıcaklıklı bu tür hamamlara özellikle küçük yerleşimlerdeki halk hamamları ile özel hamamlarda, erken dönemlerden itibaren rastlamak mümkündür. Kayseri Birlik Hamamı (12. yy) (Önge, 1995:144), Aksaray Ağzı Kara Han Hamamı (13. yy) (Önge, 1995:228), Niksar Argosti Hamamı (14. yy) (Eravşar, 2004:70), Amasya Hızır Paşa Hamamı (15. yy) (Önge, 1995:76), Yenişehir Saray Hamamı (14. yy) (Ayverdi, 1989:15), Edirne Sarayı Kum Kasrı Hamamı (15. yy) (Özer ve Dündar, 2019:573) ve Çanakkale Büyük Anafarta Hamamı (19. yy) Uysal, 2014:1082) bunların bazı örneklerini teşkil eder.

Kullanılan malzeme ve tekniğe bağlı olarak sıvalı olduğu anlaşılan hamamda herhangi bir süslemeye rastlanılmaz. Bununla birlikte, sıcaklık mekânlarını birbirine bağlayan kapı geçişi zeminindeki devşirme Bizans koruluk payesi dikkat çeker. Çeşitli devşirme malzemelerinin Anadolu Türk mimarisinin ilk dönemlerinden beri kullanıla geldiği bilinmektedir (Doğan ve Yazar, 2007:209-230; Tanyeli ve Tanyeli, 1989:23-31; Yavuz, 2019:421-446). Bu kullanım bazen sadece bir yapı malzemesi niteliğinde, bazen de hem yapısal hem de dekoratif amaçlı olmuştur. Burada da kullanım şekli ve yeri bakımından bir süslemeden ziyade, kullanılabilecek her türlü malzemeyi değerlendirmeye yönelik pragmatik bir yaklaşım söz konusudur.

Sonuç olarak, yukarıda kısaca belirttiğimiz özellikleriyle Türk hamamlarının tipik niteliklerini yansıtan Sarıköy hamamı, ününü bir dönemki kaplıca ve hamamlara borçlu olan Gönen'deki varlığını koruyabilen tek örneği teşkil etmekte olup, Gönen ve Sarıköy'ün kültürel tarihinde önemli bir yere sahiptir. Günümüzde kendi kaderine terk edilen hamamın tamamen yok olmadan önce onarılıp korunması hem Osmanlı hem de Gönen mimarisindeki yeri bakımından önem arz etmektedir.

Kaynakça

Akkuş, T. (2010). *Gönen ve Köyleri Tarihçesi*. İstanbul: MTV Yayıncılık.

Ayverdi, E. H. (1989). İstanbul Mimâri Çağının Menşe'i Osmanlı Mimârisinin İlk Devri, 630-805 (1230-1402). İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, *Dosya No: AE.SABH.I, 00334.23160.*

Çakmak, Ş. (2002). Işıklı'da Gedik Ahmed Paşa Hamamı. *Uluslararası Sanat Tarihi Sempozyumu, Prof. Dr. Gönül Öney Armağanı (10-13 Ekim 2001)*, 179-184. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Doğan, N. Ş. ve T. Yazar. (2007). Ortaçağ Anadolu Türk Mimarisinde Devşirme Malzeme Kullanımı. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24/1, 209-230.

Dündar, M., Acıoğlu, Y. ve Koçyiğit, O. (2022). Ortaçağ'dan Günümüze Balıkesir İli Yüzey Araştırması 2019 Yılı Çalışmaları. *2019-2020 Yılı Yüzey Araştırmaları- II*, 259-278. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Eravşar, O. (2004). *Tokat Tarihi Su Yapıları (Hamamlar)*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Eyice, S. (1960). İznik'de "Büyük Hamam" ve Osmanlı Devri Hamamları Hakkında Bir Deneme. *Tarih Dergisi*, XI/15, 99-120.

Eyice, S. (1997). Hamam. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 15, 402-430.

Hansen, M. H. ve Nielsen, T. H. (2004). *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*. New York: Oxford University Press.

Hasluck, F.V. (1910). *Cyzicus*. Cambridge: Cambridge University Press.

Leaf, W. (1923). *Strabo on The Troad*. London: Cambridge University Press.

Öden, Z. G. (1999). *Karası Beyliği*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Önge, Y. (1995). *Anadolu'da XII-XIII. Yüzyıl Türk Hamamları*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Özer. M. ve Dündar, M. (2019). Edirne Sarayı Kum Kasrı Hamamı ve Aşçılar Hamamı. *21. Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (25-27 Ekim 2017)*, 571-584. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınları

Özgökçeler, D. (1979). *Gönen (Artemea)*. İzmir: Karınca Matbaacılık.

Ramsay, W. M. (1890). *The Historical Geography of Asia Minor*, Volume IV. London: Royal Geographical Society.

Tanyeli, U. ve Tanyeli, G. (1989). Osmanlı Mimarlığında Devşirme Malzeme Kullanımı (16-18. Yüzyıl). *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2/4, 23-31.

Uysal, A. O. (2014). Çanakkale'de Bazı Geç Osmanlı Dönemi Hamamları. *Turkish Studies*, 9/10, 1075-1106.

Uysal, A. O. (2019). Türk Mimarisinde Halvetsiz Hamam Tipi. *Uluslararası XIX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (21-24 Ekim 2015).* 2. Cilt, 391-416. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. . (1988). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Vardi, H. 2010. *Osmanlı Dönemi Balıkesir Hamamları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzücü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van.

Yavuz, M. F. (2019). 15. ve 16. Yüzyıllarda Osmanlı İstanbul'unda Devşirme Malzeme Kullanımı. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 26, 421-446.

PALET YAYINLARI

ULUSLARARASI YAYINCI BELGESİ

Palet Yayınları, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı (ÜAK) Ocak 2022 Doçentlik Başvuru Şartları ve Akademik Teşvik Kritlerlerinde belirtilen tanıma göre "Tanınmış Uluslararası Yayınevi" statüsündedir.

PALET YAYINLARI
Uluslararası Yayınevi Belgesi

Meram / Konya Tel. 0332 353 62 27
Email: paletyayinevi@gmail.com
www.paletyayinlari.com.tr
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42

İLGİLİ MAKAMA

2005 yılında kurulmuş Palet Yayınları olarak yayıncılık alanında aralıksız bir biçimde ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren, 150'den fazla uluslararası sempozyum kitabı, 300'den fazla çeviri kitabı, yabancı dillerde 50'den fazla toplamda 850 yayını bulunan uluslararası ve akademik yayın yapan bir yayıneviyiz. Aynı alanda 30'un üzerinde yayınımız yer almaktadır. Tüm eserlerimiz ulusal ve uluslararası yayın kriterlerine (**YÖK yönetmeliği, teşvik yönetmeliği ve ÜAK kriterlerini)** uygun olarak yayımlanmaktadır. Yayımladığımız eserler, dünyadaki birçok üniversitenin kütüphanesinde ve sitesinde yer almaktadır.

(Oxford Üniversitesi, Columbia Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, Indiana Üniversitesi, Washinton Üniversitesi, Toronto Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Freie Üniversitesi, Hamburg Üniversitesi, Congress lıbrary Cornall Üniversitesi, Princeton Üniversitesi, Library of Congres Cambridge Üniversitesi, Berlin Hür Üniversitesi, Library of Cangress Online Catalog, University of Glasgow, The World's Largest Library Catalog, Amozon ve daha fazlası)

Palet Yayınları

PALET YAYINLARI
Muhammed Ali ÇELİK
M. Muzaffer Cd. Rampalı Çarşı No:42
Tel:0.332.353 62 27 Meram/Konya
Mevlana V.D 313 340 37554
Esnaf Sicil No: 42 / 135372

Uluslararası Yayınevi Belgesi

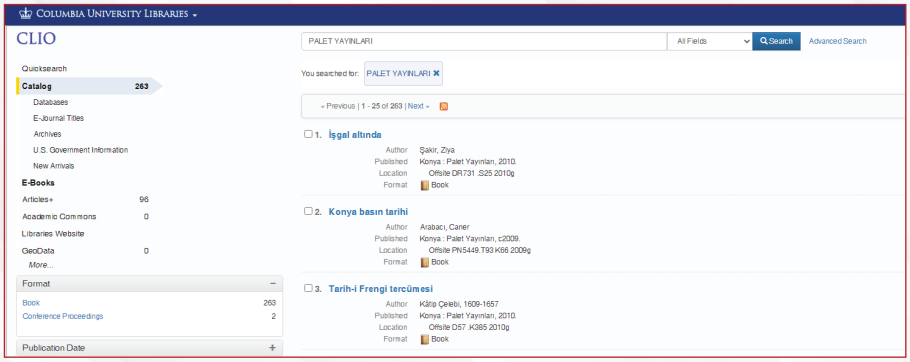
Meram / Konya Tel. 0332 353 62 27
Email: paletyayinevi@gmail.com
www.paletyayinlari.com.tr
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42

Palet Yayınları **worldeat.org** ve **google.books**'da indekslenmektedir.

Aşağıda: bazı kuruluş ve dünyada ilk 500'e giren uluslararası üniversitelerin kütüphane adreslerinden örnek aramalar verilmişlir.

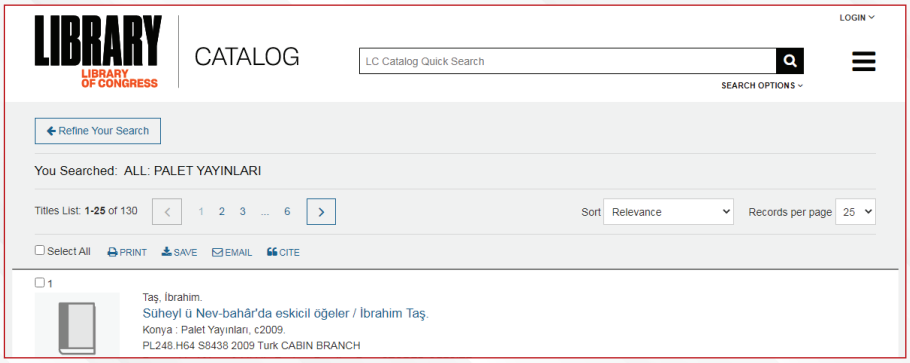
Columbia Üniversitesi

https://clio.columbia.edu/catalog?q=PALET+YAYINLARI&datasource=catalog&source=catalog&search_field=all_fields&commit=Search

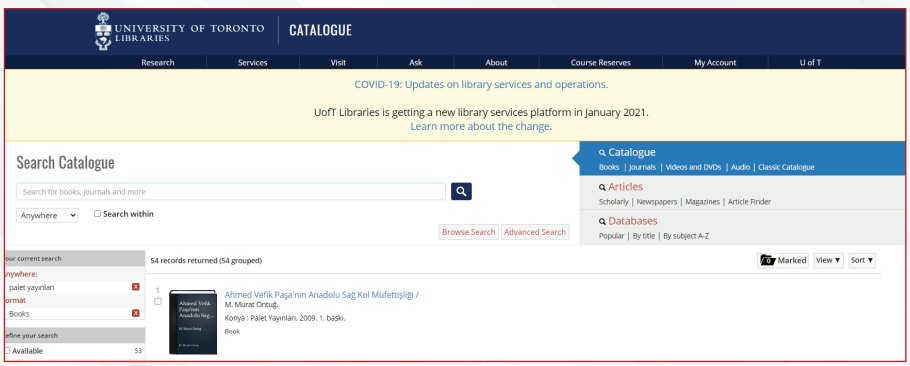
Library of Congress

https://catalog.loc.gov/vwebv/search?searchArg=PALET+YAYINLARI&searchCode=GKEY%5E*&searchType=0&recCount=25

Toronto Üniversitesi

https://search.library.utoronto.ca/search?Ntx=mode+matchallpartial&Nu=p_work_normalized&N=6962&Np=1&Ntt=palet%20yay%C4%B1nlar%C4%B1&Ntk=Anywhere

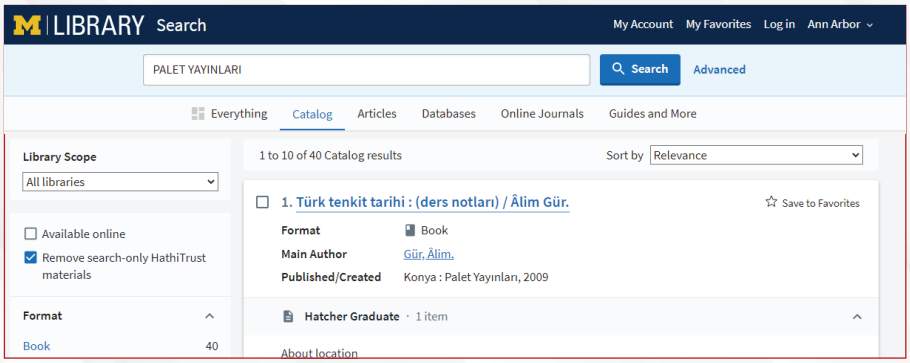

Uluslararası Yayınevi Belgesi

Meram / Konya Tel. 0332 353 62 27
Email: paletyayinevi@gmail.com
www.paletyayinlari.com.tr
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42

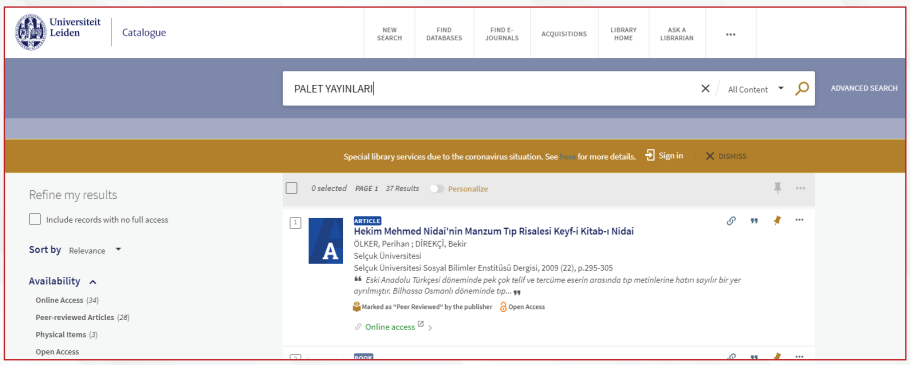
Michigan Üniversitesi

https://search.lib.umich.edu/catalog?query=PALET+YAYINLARI&library=All+libraries

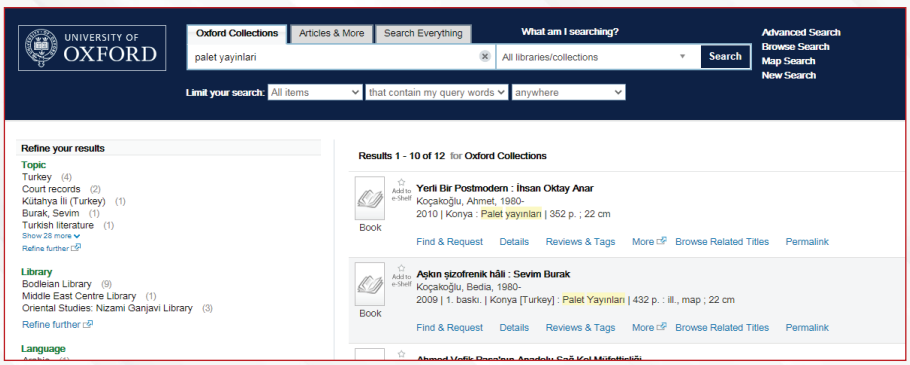
Leiden Üniversitesi

https://catalogue.leidenuniv.nl/primo-explore/search?query=any,contains,PALET%20YAYINLARI&tab=all_content&search_scope=All_Content&vid=UBL_V1&lang=en_US&offset=0

Oxford Üniversitesi

https://catalogue.leidenuniv.nl/primo-explore/search?query=any,contains,PALET%20YAYINLARI&tab=all_content&search_scope=All_Content&vid=UBL_V1&lang=en_US&offset=0

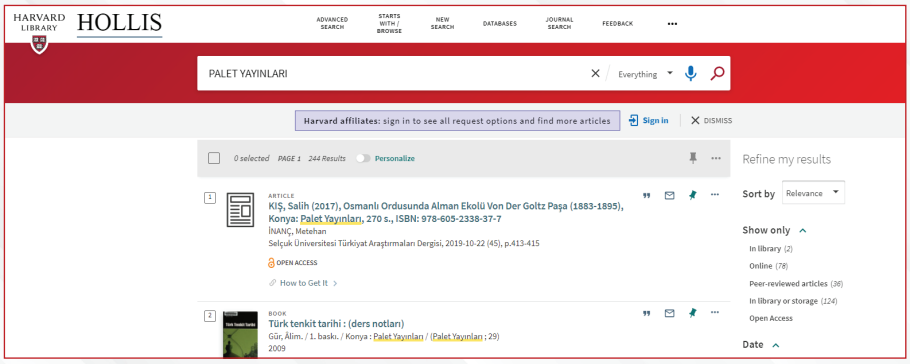

Uluslararası Yayınevi Belgesi

Meram / Konya Tel. 0332 353 62 27
Email: paletyayinevi@gmail.com
www.paletyayinlari.com.tr
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42

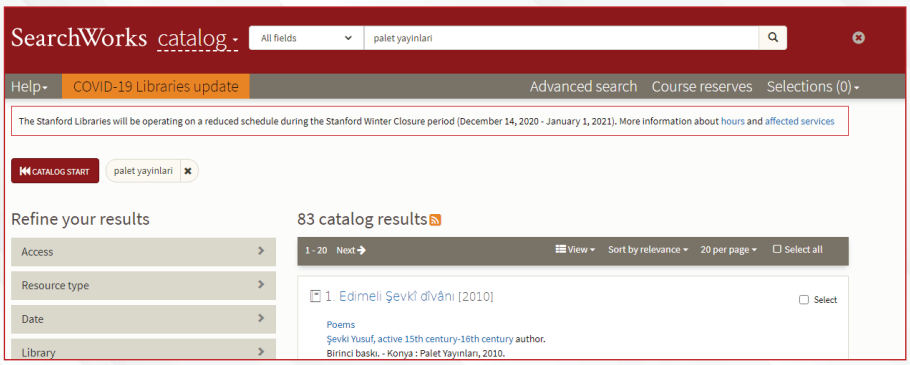
Harvard Üniversites

https://hollis.harvard.edu/primo-explore/search?query=any,contains,PALET%20YAYINLARI&tab=everything&search_scope=everything&vid=HVD2&lang=en_US&offset=0

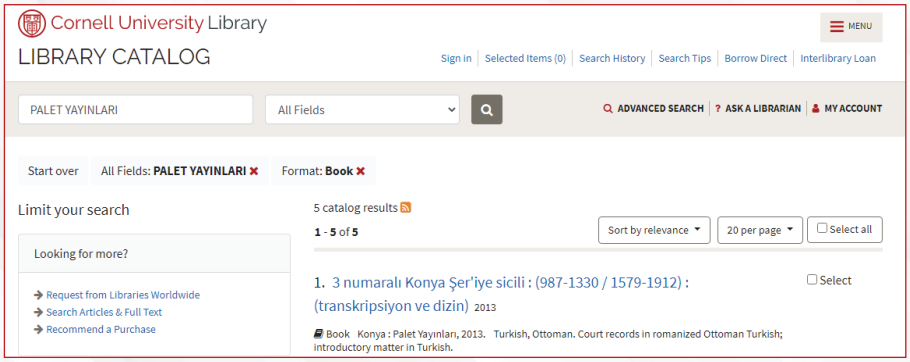
Stanford Üniversitesi

https://searchworks.stanford.edu/catalog?utf8=%E2%9C%93&search_field=search&q=PALET+YAYINLARI

Cornell Üniversitesi

https://newcatalog.library.cornell.edu/catalog?utf8=%E2%9C%93&f%5Bformat%5D%5B%5D=Book&q=PALET+YAYINLARI&search_field=all_fields

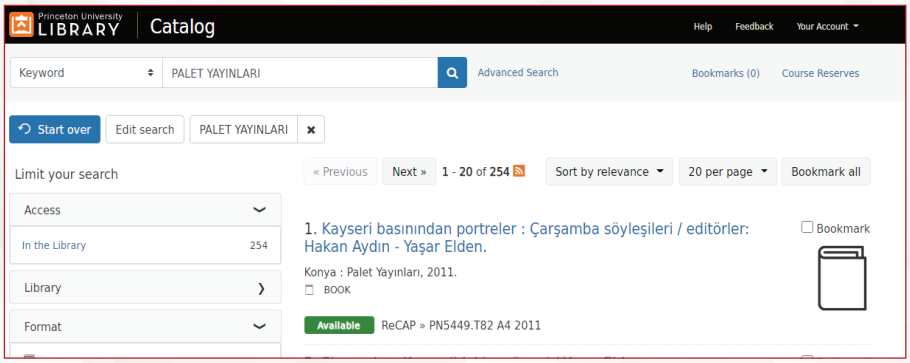

Uluslararası Yayınevi Belgesi

Meram / Konya Tel. 0332 353 62 27
Email: paletyayinevi@gmail.com
www.paletyayinlari.com.tr
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42

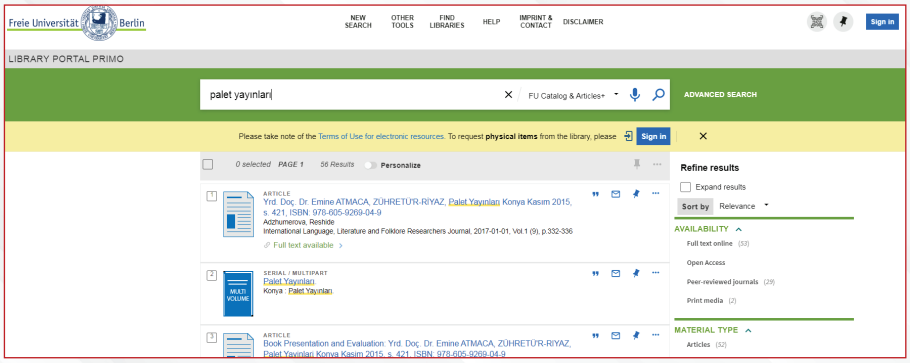
Princeton Üniversitesi

https://catalog.princeton.edu/catalog?utf8=%E2%9C%93&search_field=all_fields&q=PALET+YAYINLARI

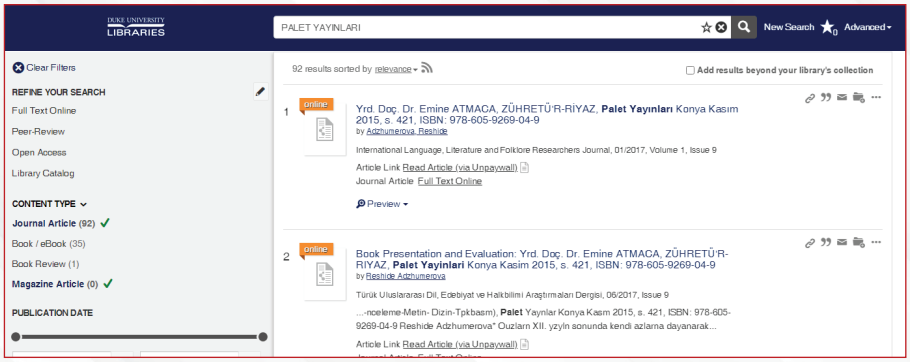
Freie Üniversitesi

https://searchworks.stanford.edu/catalog?utf8=%E2%9C%93&search_field=search&q=PALET+YAYINLARI

Duke Üniversitesi

https://duke.summon.serialssolutions.com/advanced#!/search?ho=t&fvf=ContentType,Journal%20Article,f%7CContentType,Magazine%20Article,f&l=en&q=PALET%20YAYINLARI

YAYINLARI

YABANCI DİLDEKİ YAYINLAR LİSTESİ

PALET YAYINLARI

Meram / Konya Tel. 0332 353 62 27
Email: paletyayinevi@gmail.com
www.paletyayinlari.com.tr
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42

Aşağıda yayınevimize ait yabancı dilde yayımlanmış olan eserlerin (kitap, e-kitap) listesi bulunmaktadır.

Bilgilerinize sunarız.

Palet Yayınları

PALET YAYINLARI
Muhammed Ali ÇELİK
M. Muzaffer Cd. Rampalı Çarşı No:42
Tel:0.332.353 62 27 Meram/Konya
Mevlana V.D 313 340 37554
Esnaf Sicil No: 42 / 135372

ISBN: 978-625-7057-82-0	The Aestetics Of Death In Art (İNGİLİZCE)	Dr. Ögr.Üyesi Ahmet Hakan YILMAZ
ISBN: 978-625-8414-19-6	New trends and promising directions in modern education-school dropout (İNGİLİZCE)	Doç.Dr.Mevlüt Aydoğmuş Muhittin Çalışkan Hüseyin Serçe
ISBN: 978-625-7057-87-5	Yökdil ingilizce sağlik bilimleri (İNGİLİZCE)	Bünyamin AKSOY
ISBN: 978-625-7675-39-0	Family as the source of terror in patrick mcgrath's new gothic novels- (İNGİLİZCE)	Dr. Öğr. Üyesi Onur IŞIK
ISBN: 978-625-7057-04-2	Amerigo. Die Geschichte eines historischen Irrtums (ALMANCA)	Stefan ZWEIG
ISBN: 978-625-8414-06-6	Challenger İngilizce Sınav Soru Bankası (İNGİLİZCE)	Bünyamin AKSOY
ISBN: 978-605-7600-98-1	Briefe aus dem Orient (ALMANCA)	Mary Wortley MONTAGUE
ISBN: 978-625-8414-51-6	Mapping teacher education in Europe	Prof.Dr. Mehmet CANBULAT
ISBN: 978-605-7600-99-8	1926 Baku 1. Türkologischer Kongress (ALMANCA)	Theodor MENZEL
ISBN: 978-605-9269-66-7	The first turkish voice in sufi tradition: ahmad yasawī and the dīwān-ı hikmat (İNGİLİZCE)	Prof.Dr.İsmail TAŞ, Prof. Dr. Tahir Uluç, Kemal ARGON

YAYINLARI

Meram / Konya Tel. 0332 353 62 27
Email: paletyayinevi@gmail.com
www.paletyayinlari.com.tr
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42

ISBN: 978-605-2338-59-9	Top Score (İNGİLİZCE)	Bünyamin AKSOY
ISBN: 978-625-7675-41-3	New trends and promising directions in modern education-new perspectives 2021 (İNGİLİZCE)	Doç.Dr. Mevlüt AYDOĞMUŞ
ISBN: 978-605-2338-55-1	İbn hicce el-hamevî ve dîvânı (ARAPÇA)	Doç.Dr.Mücahit KÜÇÜKSARI
ISBN: 978-605-9269-82-7	Internatıonal conference on modern educatıon studıes proceedıng book (İNGİLİZCE)	Doç.Dr. Mevlüt AYDOĞMUŞ
ISBN: 978-605-5262-76-1	social medıa ın polıcıng (İNGİLİZCE)	Editör: Prof. Dr. Hamza ÇAKIR Prof. Dr.Hakan AYDIN
ISBN: 978-625-7675-33-8	Reading and vocabulary mentor (İNGİLİZCE)	Bünyamin Aksoy
ISBN: 978-605-5583-53-8	Yabancılar için (INGILIZCE-RUSÇA-GÜRCÜCE)	Günvar CEMİL
ISBN: 978-625-7057-48-6	Reciprocal ınfluences berween arabic and turkish (İNGİLİZCE)	Dr. Öğr. Üyesi Asem Hamdy Ahmed ABDELGHANY
ISBN: 978-625-7057-05-9	Michael Kohlhaas (ALMANCA)	Heinrich Von KLEIST
ISBN: 978-605-9269-85-8	Vocabulary & grammar (İNGİLİZCE)	Bünyamin Aksoy
ISBN: 978-625-76-75-04-8	Katharevousa - (YUNANCA)	Mihail TSAKİROGLOU
ISBN: 978-625-7057-06-6	COURRIER SUD (FRANSIZCA)	Antoine de Saint-Exupery Prof. Dr. Mehmet AYDIN
ISBN: 978-625-7057-07-3	Betrügerische Skala (ALMANCA)	Joseph ROTH

PALETE YAYINLARI

Meram / Konya Tel. 0332 353 62 27
Email: paletyayinevi@gmail.com
www.paletyayinlari.com.tr
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42

ISBN: 978-625-7057-01-1	pılote de guerre (FRANSIZCA)	Antoine de Saint-EXUPERY
ISBN: 978-625-7675-36-9	Bölgesel literatür çalışmaları (ARAPÇA)	Dr. Öğr. Üyesi Hesham Mo-ahmed İbrahim Motawa
ISBN: 978-605-2338-82-7	Ġalaâtu'L-'Avâm (ARAPÇA)	Doç.Dr. Celal Turgut KOÇ
SBN: 978-605-2338-82-7	BEITRÄGE ZUR INTERKUL TURELLEN GERMANISTIK Festschrift für Selçuk Ünlü zum 70. Geburtstag (ALMANCA)	Prof. Dr.KuthanKAHRAMANTÜRK
ISBN: 978-625-7057-02-8	Österreichische Sefire in Dersaadet (ALMANCA)	Karl TEBLY
ISBN: 978-625-7057-00-4	Türkische Spuren in Wien(ALMANCA)	Rubina Möhring HEROLD